

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти

«До захисту допускаю»
Завідувач кафедри педагогіки
та методики початкової освіти,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Ірина САДОВА
«_____» _____ 2025 р.

**Реалізація педагогіки партнерства в умовах
сучасної початкової школи**

Спеціальність 013 Початкова освіта
Освітня програма «Початкова освіта»
Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – Магістр початкової освіти.

Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти

Автор роботи - Білоган Люба Василівна _____

підпис

**Науковий керівник - кандидат педагогічних наук,
доцент Калита Наталія Іванівна _____**

підпис

Дрогобич, 2025

Анотація

Білоган Л. Реалізація педагогіки партнерства в умовах сучасної початкової школи.

У магістерській роботі розглянуто теоретико-методологічні засади педагогіки партнерства в сучасній початковій школі, обґрунтовано її сутність та реалізацію, подано характеристику основних суб'єктів партнерської взаємодії в початковій школі: вчитель, учень, батьки.

На основі аналізу літератури з досліджуваної проблеми висвітлено особливості реалізації педагогіки партнерства в освітньому процесі початкової школи, обґрунтовано форми та методи організації партнерської взаємодії вчителя і учня на уроці та в позаурочний час, розкрито специфіку співпраці початкової школи з родинами учнів в умовах партнерства. В процесі проведення експериментального дослідження з проблем реалізації педагогіки партнерства в умовах сучасної початкової школи обґрунтовано, доцільність впровадження педагогіки партнерства в сучасній школі.

Annotation

Bilogan L. Implementation of partnership pedagogy in the conditions of a modern primary school.

The master's thesis examines the theoretical and methodological principles of partnership pedagogy in modern elementary school, substantiates its essence and implementation, presents the characteristics of the main subjects of partnership interaction in elementary school: teacher, student, parents.

On the basis of the analysis of the literature on the researched problem, the peculiarities of the implementation of partnership pedagogy in the educational process of the primary school are highlighted, the forms and methods of the organization of partnership interaction between the teacher and the student in the lesson and in extracurricular time are substantiated, and the specifics of the cooperation of the primary school with the families of students in the conditions of partnership are revealed. In the process of conducting an experimental study on the problems of implementing partnership pedagogy in the conditions of a modern elementary school, the expediency of implementing partnership pedagogy in a modern school was substantiated.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ I. Теоретико-методологічні засади педагогіки партнерства в сучасній початковій школі.....	8
1.1. Сутність та концептуальні основи педагогіки партнерства в сучасних педагогічних парадигмах.....	8
1.2. Педагогіка партнерства як ключовий компонент освітньої реформи сучасної початкової школи.....	13
1.3. Характеристика основних суб'єктів партнерської взаємодії в початковій школі: вчитель, учень, батьки.....	19
Висновок до I розділу.....	27
Розділ II. Аналіз стану та особливості реалізації педагогіки партнерства в освітньому процесі початкової школи.....	28
2.1. Форми та методи організації партнерської взаємодії вчителя і учня на уроці та в позаурочний час.....	28
2.2. Специфіка співпраці початкової школи з родинами учнів в умовах партнерства.....	35
2.3. Експериментальна робота з проблем реалізації педагогіки партнерства в умовах сучасної початкової школи.....	41
Висновок до II розділу	45
Висновки.....	46
Список використаної літератури.....	48

Вступ

Соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, та інтеграція до європейського освітнього простору вимагають кардинального переосмислення цілей, змісту, форм і методів роботи сучасної школи. Ключовим вектором модернізації української освіти, закріпленим у Концепції «Нова українська школа», є перехід від авторитарної педагогіки до педагогіки партнерства.

Педагогіка партнерства розглядається як наскрізний принцип Нової української школи, що має на меті гуманізацію та демократизацію освітнього процесу, забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма його учасниками: вчителем, учнем та батьками. Саме в умовах початкової школи, де відбувається становлення особистості дитини, цей підхід набуває особливого значення, оскільки створює простір довіри, взаємоповаги та спільної відповідальності за результати навчання і виховання.

Реалізація педагогіки партнерства є актуальною проблемою для сучасної початкової освіти, адже вона передбачає не лише зміну зовнішніх форм взаємодії, але й глибинну трансформацію свідомості та професійної культури педагога.

Проблема партнерської взаємодії в освітньому процесі не є абсолютно новою і має свої витoki у працях класиків педагогічної думки. Зокрема, ідеї про необхідність гуманного ставлення до дитини, співпраці та діалогу між дорослими і дітьми простежуються у спадщині таких видатних педагогів, як Януш Корчак, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі, В. Шаталов та ін.

На сучасному етапі педагогіка партнерства стала предметом інтенсивного вивчення українськими та зарубіжними вченими. Теоретико-методологічні засади формування гуманно-особистісних відносин і партнерської взаємодії розкривають І. Бех, Н. Бібік, О. Савченко та інші. Наприклад, І. Д. Бех наголошує, що педагогіка партнерства включає у себе

систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Сутність, принципи та механізми впровадження педагогіки партнерства в контексті Нової української школи досліджують такі науковці, як С. Жданенко, Г. Назаренко, О. Ткачук, І. Коновальчук та інші. Вони визначають партнерство як систему взаємин, які відбуваються у процесі певної спільної діяльності.

Аспекти взаємодії школи та сім'ї як ключового компонента педагогіки партнерства розглядають І. Коновальчук, О. Ткачук та ін., підкреслюючи, що родина має бути залучена до побудови освітньої траєкторії дитини.

Вивченням питання взаємозв'язку сім'ї та початкової школи у формуванні особистості молодшого школяра займалися О. Савченко, В. Сухомлинський, І. Ящук, І. Беха, М. Гузика, І. Зязюна, Ю. Мальованого та інші. Так, особливого значення у партнерській педагогіці набуває педагогічний доробок В. Сухомлинського, який пропагував ідеї гуманності, ціннісного ставлення до дитини, забезпечення їй права на власну гідність і повагу, визнання пріоритетності суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчальному процесі.

Попри значну увагу до цієї проблематики, питання практичної реалізації, визначення ефективних форм і методів та оцінки результативності впровадження педагогіки партнерства саме в умовах сучасної початкової школи залишаються недостатньо вивченими.

Об'єкт дослідження: освітній процес у початковій школі.

Предмет дослідження: форми і методи реалізації партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Мета магістерської роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов та механізмів ефективної реалізації педагогіки партнерства сучасній початковій школі.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність та концептуальні основи педагогіки партнерства в умовах Нової української школи.

2. Обґрунтувати основні суб'єкти партнерської взаємодії в початковій школі: вчитель, учень, батьки.

3. Висвітлити форми та методи організації партнерської взаємодії вчителя і учня на уроці та в позаурочний час

4. Розкрити специфіку співпраці початкової школи з родинами учнів в умовах партнерства.

5. Експериментально перевірити впровадження елементів педагогіки партнерства в умови сучасної початкової школи.

Методи дослідження: в ході дослідження були використані методи: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація), емпіричні (педагогічне спостереження, опитування, тестування, педагогічний експеримент), вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду.

Теоретичне значення дослідження полягає у висвітленні форм та методів організації партнерської взаємодії вчителя і учня на уроці та в позаурочний час; розкритті специфіки співпраці початкової школи з родинами учнів в умовах партнерства.

Практичне значення роботи. Матеріали магістерської роботи можуть бути використані студентами під час проходження педагогічної практики.

Апробація магістерської роботи. Матеріали магістерської роботи заслуховувалися на засіданні кафедри, на студентській науково-практичній конференції та висвітлені у статті *Реалізація педагогіки партнерства в умовах сучасної початкової школи. Наука та освіта в умовах воєнного часу : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр* (м. Дніпро, 25 вересня 2025 р.). Research Europe, 2025. 138 с. С.21-24.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Розділ I. Теоретико-методологічні засади педагогіки партнерства в сучасній початковій школі

1.1. Сутність та концептуальні основи педагогіки партнерства в сучасних освітніх парадигмах

В умовах динамічної трансформації освітніх систем та переходу до нових освітніх парадигм, зокрема, Концепції «Нова українська школа», ключовою відповіддю на виклики XXI століття стала педагогіка партнерства. Цей підхід є фундаментальною відмовою від авторитарної моделі, здійснюючи акцент на суб'єкт-суб'єктній взаємодії та рівноправній співпраці між усіма учасниками: вчителем, учнем та батьками. Педагогіка партнерства визнана основою для формування комфортного, мотивуючого та якісного освітнього середовища. У цьому контексті важливо детально розкрити сутність концепції, виявити її концептуальні засади та принципи, на яких вона будується, щоб повною мірою реалізувати її потенціал в освітньому процесі початкової школи.

Термін «педагогіка партнерства», зародився ще в гуманістичній філософії та педагогіки, що завжди досліджувала людину як найвищу цінність і самоцінний суб'єкт. Ідея рівноправної взаємодії та діалогу в освітньому процесі не є винаходом сучасності, а логічним розвитком концепцій, закладених мислителями минулого.

Коріння партнерства як філософського діалогу простежується ще у працях античних філософів. Зокрема, Сократ (V ст. до н. е.) займався розробкою методу майєвтики, який базувався на діалогічній взаємодії, де вчитель не нав'язує знання, а допомагає учневі «народити» істину власними зусиллями. Цей метод, по суті, є первісною формою інтелектуального партнерства, де обидві сторони рівні у пошуку [16].

У Новий час філософи-гуманісти підкреслювали необхідність поваги до дитини як до повноцінного суб'єкта. Жан-Жак Руссо (XVIII ст.) у своїй праці «Еміль, або Про виховання» досліджував концепцію

природовідповідного виховання, виступаючи проти авторитарних методів. Його ідея про те, що вихователь має бути не командиром, а мудрим помічником, стала наріжним каменем для подальшого розвитку партнерських відносин [16].

Суттєвий внесок у становлення філософії партнерства зробили екзистенціалісти та філософи діалогу ХХ століття. Зокрема, Мартін Бубер (ХХ ст.) у своїй філософії діалогу розрізняв відносини «Я-Воно» (де інший об'єкт) та «Я-Ти» (де інший - суб'єкт, рівний співрозмовник). Партнерська педагогіка, безсумнівно, ґрунтується на відносинах «Я-Ти», де вчитель і учень є взаємоповажними суб'єктами.

Януш Корчак (ХХ ст.) - видатний польський педагог і гуманіст, чия діяльність була повністю присвячена правам дитини та повазі до її особистості. Він рішуче виступав проти будь-якої форми диктату, досліджуючи концепцію дитячого самоврядування та самотійності. Його знаменитий вислів «Немає дітей - є люди» є квінтесенцією філософії партнерства, що передбачає безумовну рівність і гідність. Корчак апробував на практиці принципи, де дитина є повноправним учасником освітнього та життєвого процесу [36].

У вітчизняній педагогіці ідеї партнерства найбільш повно досліджував В. О. Сухомлинський (ХХ ст.). Він займався розробкою «педагогіки співробітництва» та «школи радості», де ключовим елементом було емоційне та духовне єднання вчителя та учня. В. Сухомлинський підкреслював, що: «Серце віддаю дітям» - це не просто гасло, а методологічний підхід, який вимагає від педагога глибокої емпатії, довіри та вміння бачити у вихованцеві друга. Він наполягав на тому, що «вчитель не стільки навчає, скільки пробуджує, стимулює, надихає» [33].

Центральною ідеєю, яку вивчав вчений, було ставлення до дитини як до найвищої цінності, з цього приводу він стверджував: «Якщо вчитель не може знайти дороги до серця дитини, він не зможе стати справжнім вихователем» [33].

В. Сухомлинський апробував систему, яку називав «Школа радості», де навчання було не примусом, а джерелом щастям, він говорить про право дитини на радість. Це відповідає сучасному принципу доброзичливості та позитивного ставлення у педагогіці партнерства. Василь Сухомлинський одним із перших у вітчизняній педагогіці детально досліджував необхідність тісної взаємодії школи та родини, вважаючи, що без цього гармонійний розвиток неможливий.

Вчений займався просвітою батьків, проводячи «Університет педагогічних знань» для дорослих. В. Сухомлинський підкреслював: «Виховання дітей – це найважливіша сфера нашого життя. Наші діти – це майбутні громадяни нашої країни і громадяни світу» [33], тим самим він наголошував на педагогічній культурі батьків. Вчений наголошував на тому, що батьки та вчителі повинні виступати єдиним фронтом, формуючи узгоджену лінію виховання, що є ключовим у сучасному партнерстві.

З проголошенням Концепції «Нова українська школа» у 2018 році, педагогіка партнерства набула статусу ключового державного пріоритету та одного з десяти базових компонентів освітньої реформи. Цей крок ознаменував не просто зміну методики, а фундаментальну зміну філософії освітніх взаємин, перевівши її з площини теоретичних дискусій у площину практичної реалізації та концептуалізації вітчизняними вченими. Українські науковці здійснили ґрунтовну роботу, щоб наповнити термін педагогіка партнерства національним змістом, адаптуючи світові гуманістичні ідеї до реалій української школи [19].

Концептуалізація терміна «педагогіка партнерства» була спрямована на подолання традиційної суб'єкт-об'єктної парадигми, де вчитель був домінуючим суб'єктом, а учень – пасивним об'єктом впливу. У новій парадигмі, всі учасники освітнього процесу – вчитель, учень, батьки – набувають статусу рівноправних суб'єктів.

Український учений І. Д. Бех досліджував психологічні та виховні аспекти педагогіки партнерства. Він визначає її як важливу складову

гуманізації відносин, підкреслюючи, що: «Педагогіка партнерства включає у себе систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості» [2]. Таким чином, він розглядає педагогіку партнерства не лише як взаємодію, а як інтегративний напрям педагогіки. У світовій педагогічній думці термін «педагогіка партнерства» часто корелює з поняттями «співпраця», «шкільно-сімейне партнерство» та «залучення батьків» [6].

Вчені стверджують, що найбільший успіх дитини досягається тоді, коли школи, сім'ї та громади працюють разом як партнери, зазначаючи, що «коли школи, сім'ї та громади працюють разом для підтримки навчання, учні схильні отримувати вищі оцінки, відвідувати школу частіше, демонструвати кращі соціальні навички та адаптуватися до школи» [3].

Професор Н. М. Бібік активно займалася дослідженнями впровадження педагогіки партнерства у початковій школі. Вона акцентувала увагу на тому, що партнерство має стати основою для спільного прийняття рішень та спільної відповідальності. У своїх працях вона вивчала партнерство як «організаційну форму спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації» [4].

Інший важливий напрям - педагогічна взаємодія «вчитель–батьки–учень». Науковці О. Я. Савченко [29] та С. Жданенко [14] досліджували аспекти залучення батьків до освітнього процесу. Вони підкреслюють, що справжнє партнерство передбачає, що родина має бути «залучена до побудови освітньої траєкторії дитини», а вчитель виступає як фасилітатор і консультант, а не лише транслятор знань.

Коновальчук І. М. досліджував гуманістичні засади педагогіки партнерства, акцентуючи на її сутнісному вимірі: «Сутність педагогіки партнерства включає демократичне та гуманне ставлення до дитини, гарантуючи їй право на вибір, особисту гідність, повагу та право бути

самою собою, незалежно від очікувань вчителя» [18]. Це визначення повністю відповідає вимогам Нової української школи про дитиноцентризм.

На основі узагальнення вітчизняних та зарубіжних наукових підходів, можна виокремити ключові принципи педагогіки партнерства, які становлять методологічну основу магістерського дослідження: взаємоповага та довіра, фундаментальний принцип, що ґрунтується на гуманістичній філософії. Рівність сторін, суб'єкт-суб'єктна взаємодія вимагає відмови від авторитарної позиції. Як наголошувала Н. Бібік, «усі учасники є рівноправними суб'єктами освітнього процесу, які мають право на власну думку та участь у прийнятті рішень» [4].

Доброзичливість та позитивне ставлення, принцип, апробований у школі В. Сухомлинського. Створення емоційно безпечного, комфортного середовища, яке стимулює пізнавальний інтерес та творчий розвиток дитини. Партнерство реалізується через відкрите спілкування, спільний пошук та обговорення проблем, спрямоване на досягнення спільних освітніх цілей. Співвідповідальність та взаємна вимогливість, ключовий принцип для досягнення результату. Усі учасники освітнього процесу несуть відповідальність за якість і результати освітнього процесу, що вимагає взаємної, але тактовної вимогливості [33].

1.2. Педагогіка партнерства як ключовий компонент освітньої реформи сучасної початкової школи

Розгляд педагогіки партнерства як ключового компонента освітньої реформи вимагає глибокого теоретичного осмислення її методологічних засад, структури та механізмів реалізації. Саме партнерство, як визначають Н. Бібік [4] та О. Савченко [29], є не просто формою співпраці, а організаційною формою спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її досягненні. У контексті початкової школи, де закладаються основи навчальної діяльності, реалізація принципів поваги до особистості дитини, довіри, рівності та взаємної вимогливості стає критично важливою умовою формування її академічної успішності та соціально-емоційної компетентності. Таким чином, аналіз теоретичних і практичних аспектів педагогіки партнерства дозволяє визначити її стратегічну роль у забезпеченні цілісності та ефективності реформованої освітньої системи.

Педагогіка партнерства – це сучасна освітня парадигма, що базується на рівноправній, суб'єкт-суб'єктній взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу: учителем, учнем і батьками [11]. Основною метою педагогіки партнерства є створення відкритого, безпечного, доброзичливого освітнього середовища, у якому кожен учасник має змогу вільно висловлювати думку, бути почутим, брати відповідальність за власне навчання і розвиток.

В умовах реалізації Концепції Нової української школи педагогіка партнерства розглядається як один із провідних принципів організації освітнього процесу, що забезпечує його гуманізацію, демократизацію та особистісну орієнтацію.

В Концепція Нової української школи, зазначено, що «педагогіка партнерства передбачає рівність сторін освітнього процесу, визнання права кожної дитини на вибір, повагу, підтримку, співпрацю, залучення до ухвалення рішень» [19]. Концепція визначає ключові орієнтири реформування початкової освіти в Україні. До таких орієнтирів належать: дитиноцентризм, компетентнісний підхід, педагогіка партнерства, інклюзивність, тощо. У одному з наукових оглядів зазначається, що «основні аспекти Нової української школи ... серед яких провідна педагогіка є партнерство, яке базується на співпраці учнів, учителів і батьків...» [19].

Педагогіка партнерства впроваджується у стандартах, навчальних програмах і методичних рекомендаціях Нової української школи. Таким чином, вона отримала нормативний статус як принцип, без якого реформу оцінюють як неповну. Зокрема, у статті «Педагогіка партнерства як ключовий компонент Нової української школи» підкреслюється, що спілкування, взаємодія та співпраця вчителя, учня і батьків - це не опціональні елементи, а критерії якості освітнього процесу [24].

У контексті Нової української школи педагогіка партнерства реалізується через такі ключові аспекти:

1. *Суб'єктність дитини.* Учень не є пасивним об'єктом навчального впливу, а стає активним учасником освітнього процесу, що самостійно формує освітню траєкторію, проявляє ініціативу, бере участь у прийнятті рішень.

2. *Роль учителя як фасилітатора.* Учитель більше не виступає виключно джерелом знань, а перетворюється на організатора, консультанта, наставника, який створює умови для самостійної діяльності дитини, підтримує її інтереси та особистісне зростання.

3. *Партнерська взаємодія з батьками.* Нова українська школа наголошує на необхідності активної співпраці з родинами учнів, залучення їх до освітніх проєктів, виховних заходів, спільного вирішення навчально-

виховних завдань. Це дозволяє побудувати тристороннє партнерство: *вчитель – учень – батьки*.

4. *Довіра, взаємоповага, відкритість*. Саме ці цінності визначають стиль педагогічної взаємодії, формуючи психологічний клімат, у якому кожна особистість почувається безпечно й впевнено.

5. *Командна робота і співтворчість*. На уроках використовуються інтерактивні форми й методи (групова робота, проєктна діяльність, навчання в парах), які передбачають спільну відповідальність за результат, взаємодопомогу та обмін ідеями [25].

Науковці І. Бех, О. Савченко підкреслюють, що реалізація педагогіки партнерства у початковій школі дозволяє не лише покращити результати навчання, а й створити соціально-комфортне середовище, яке сприяє формуванню ключових компетентностей, зокрема, уміння співпрацювати в колективі, критично мислити, вирішувати проблеми та відповідально ставитися до навчання [2, 3, 19].

В енциклопедії освіти педагогіку партнерства визначено як педагогічну систему, що ґрунтується на принципах гуманізму та демократизму, передбачає рівноправну, довірливу та добровільну взаємодію між основними суб'єктами освітнього процесу (учнями, вчителями та батьками) з метою спільного розвитку особистості та досягнення високої якості освіти [11].

Згідно з Державним стандартом початкової освіти (2018), серед ключових засад організації освітнього процесу виокремлюється саме принцип партнерської взаємодії. У документі зазначено, що «освітнє середовище має сприяти партнерській взаємодії між учасниками освітнього процесу, залученню батьків до навчання та розвитку дитини» [10]. Це означає, що партнерська взаємодія в початковій школі має бути не декларативною, а структурно інтегрованою в організацію освітнього середовища, охоплюючи як урочну, так і позаурочну діяльність. Практична реалізація цього принципу вимагає змін не лише у методах викладання, але

й у формуванні нових форматів взаємодії з батьками, підвищенні рівня емоційної культури педагога, розвитку комунікативних умінь здобувачів освіти.

З наукової точки зору, партнерська взаємодія - це інтерактивна, суб'єкт-суб'єктна форма спілкування, що базується на таких принципах, як:

взаємоповага і довіра між учасниками освітнього процесу; відкритість до діалогу та зворотного зв'язку; співпраця у прийнятті освітніх рішень; визнання кожного учасника повноцінним суб'єктом взаємодії [35].

Залучення батьків до освітнього процесу не лише сприяє зміцненню зв'язку між навчальним закладом і родиною, але й підвищує результативність навчання, рівень соціалізації дитини, формує почуття безпеки та підтримки.

Наукові дослідження зазначають, що педагогіка партнерства включає такі базові компоненти:

- рівність прав та обов'язків - взаємне визнання компетентності й потенціалу;
- співвідповідальність за результати освітнього процесу;
- взаємність спілкування, відкритості та діалогу [37].

Ці компоненти утворюють систему принципів, на які опирається партнерська взаємодія, і які визначають її педагогічну модель.

Реформа освіти, зокрема в сучасній школі, має на меті не лише змінити зміст знань, але й спосіб взаємодії в освітньому середовищі. Педагогіка партнерства виконує такі функції:

1. *Виховна функція*: через партнерську взаємодію формується моральна та соціальна відповідальність, розвивається емпатія, толерантність і повага до іншого.

2. *Розвивальна функція*: сприяє розвитку ключових компетентностей (комунікації, співпраці, критичне мислення, самостійність) та індивідуальних здібностей кожного учня.

3. *Методична функція*: задає нові підходи до організації навчального процесу, методів і форм роботи - інтерактивні методи, проєктна діяльність, робота в групах, співпраця з батьками.

4. *Соціально-інтеграційна функція*: забезпечує залучення громадянського суспільства, родини, місцевої спільноти до шкільного середовища.

5. *Контрольна і оцінювальна функція*: партнерство є критерієм оцінювання ефективності школи, взаємодії вчителя і учня, залучення батьків; використовується в аудиті школи, самооцінці та методичних розробках [31].

На основі аналізу наукової літератури виділяють принципи, що обґрунтовують педагогіку партнерства як компонент освітньої реформи: взаємна повага та довіра - учитель визнає гідність, індивідуальність учня; суб'єктність навчально-виховного процесу - учень, батьки і вчитель - активні суб'єкти, які спільно приймають рішення; діалогічність і відкритість - обмін думками, рефлексія, конструктивний зворотний зв'язок; справедливість і рівність умов - рівні можливості участі, доступ до ресурсів, врахування різноманіття потреб; стійкість і системність - партнерські відносини мають бути сталими, не епізодичними; відповідальність кожного учасника - за результат, за якість, за родинну і шкільну співпрацю; ініціативність і креативність - створення умов для творчої активності учнів та педагогів.

Розробники Концепції Нової української школи наголошують на тому, що впровадження педагогіки партнерства в освітній процес, яке включає співпрацю батьків, учнів та вчителів, забезпечує низку важливих переваг:

покращення середовища: залучення батьків до організації навчання суттєво збагачує розвивальне середовище. Це забезпечує спільне бачення траєкторії розвитку дитини, чітке усвідомлення прав та обов'язків усіх сторін, що мінімізує непорозуміння.

згуртування та синергія: спільне розв'язання проблем об'єднує шкільний та батьківський колективи.

довіра та порозуміння: ініціювання діалогу між школою, батьками та дітьми формує довіру й взаєморозуміння серед усіх учасників освітнього процесу.

оперативне реагування: партнерська взаємодія дозволяє швидше реагувати на актуальні виклики та проблеми.

навчання через обмін: співпраця батьків, дітей і вчителів сприяє обміну ідеями, передовим досвідом та практиками.

активізація та результативність: колективна співпраця забезпечує позитивні результати, підвищуючи активність учасників, оскільки вони бачать, як їхня робота покращує освітнє середовище та атмосферу в громаді.

близькі стосунки: співпраця вчителів з дітьми на засадах партнерства сприяє довірливим і тіснішим стосункам, оскільки враховуються позиції, думки та інтереси всіх сторін разом із відповідальністю.

розвиток ключових навичок: педагогіка партнерства створює атмосферу, ідеальну для розкриття потенціалу кожного учня, сприяючи формуванню таких ключових навичок сучасного світу, як ініціативність, креативність та відповідальність.

комфортне середовище: партнерство знижує рівень стресу, створюючи комфортне, нетравмуюче середовище для більш ефективної та якісної роботи.

формування громадянської позиції: партнерський формат взаємин готує учнів до професійної діяльності та ролі активних громадян, допомагаючи набутти навичок ефективної соціальної та толерантної взаємодії в сучасному суспільстві [25].

Міжнародні дослідження показують, що освіта з партнерською моделлю взаємодії забезпечує вищу мотивацію учнів, кращу соціальну адаптацію, кращі результати з ключових компетентностей. Наприклад, у

країнах Північної Європи (Швеція, Фінляндія, Норвегія) партнери - учитель, учень, батьки - активно взаємодіють через групові проєкти, спільні зустрічі, відкриті уроки, публічні звіти школи, що дозволяє підвищувати якість освітнього середовища.

Слід наголосити на тому, що педагогіка партнерства є компонентом формування інноваційного освітнього простору Нової української школи яка базується на принципі добровільності, поваги і рівності всіх учасників і враховує інтелектуальні, емоційні та соціальні потреби дитини.

1.3. Характеристика основних суб'єктів партнерської взаємодії в початковій школі: вчитель, учень, батьки

У контексті реалізації принципів педагогіки партнерства, що є однією з ключових ідей Нової української школи, особливого значення набуває чітке визначення ролей та функцій основних суб'єктів освітнього процесу: учителя, учня та батьків. Партнерство передбачає взаємодію на основі довіри, поваги, рівноправності та спільної відповідальності за навчання і виховання дитини. Як підкреслюється в Концепції Нової української школи, «навчання і виховання мають ґрунтуватися на співпраці між учнем, учителем і батьками - трьома рівноправними партнерами, об'єднаними спільною метою» [19].

В традиційній системі освіти учень займав пасивну роль, вчитель - домінуючу, а батьки - переважно спостерігали з боку. В умовах Нової української школи ця модель змінюється, під «рівноправністю» мається на увазі, що: учитель не лише навчає, а й слухає, спрямовує, враховує думку учня й батьків, готовий до діалогу. Учень не є об'єктом навчання, а активний суб'єкт, який може висловлювати свою думку, пропонувати ідеї, приймати рішення щодо власного освітнього процесу. Батьки не залишаються осторонь, а активно залучені до формування освітнього середовища - через участь у заходах, підтримку вдома, конструктивну

співпрацю зі школою. Таким чином, у центрі стоїть не ієрархія, а співпраця, де кожен голос важливий.

У системі партнерства вчитель виступає не лише як передавач знань, а як модератор взаємодії та організатор педагогічного діалогу між усіма учасниками процесу. Він не диктує готові рішення, а створює умови для співтворчості, співучасті та самовираження кожного учасника освітнього середовища і є партнером в навчанні. На здатність вчителя бути ефективним партнером впливають насамперед його професійна готовність та психологічна стійкість. Ключовим є володіння компетенціями партнерської взаємодії - уміння вести діалог, делегувати відповідальність та відмовлятися від авторитарної позиції. Зовнішнім, але критично важливим чинником є підтримка адміністрації школи: наявність часу для планування спільних заходів, мінімізація бюрократії та офіційне визнання роботи з батьками як пріоритетної. Якщо вчитель відчуває перевантаження або брак довіри з боку керівництва, його ентузіазм щодо залучення батьків і учнів неминуче знижується.

Основними функціями вчителя в умовах партнерства є: створення атмосфери довіри та відкритості; залучення батьків до навчально-виховного процесу; формування індивідуальної освітньої траєкторії для кожного учня; сприяння розвитку самостійності та критичного мислення в учнів; посередництво між учнем і родиною в конфліктних ситуаціях.

Як зазначає О. Савченко, «учитель початкової школи має бути не лише джерелом знань, а й координатором взаємодії всіх учасників освітнього процесу, який здатен налагодити партнерські відносини на основі співробітництва, взаємної поваги та підтримки» [29].

Наприклад: учитель організовує «Тиждень сімейних цінностей», у межах якого проводяться спільні уроки з батьками, виставки родинних історій, вікторини. Це не лише активізує батьків, а й демонструє учням, що школа - простір співпраці родини й педагога.

У партнерському середовищі учень визнається повноцінним суб'єктом, здатним брати участь у прийнятті рішень, плануванні, оцінюванні результатів власної діяльності. Навчання перестає бути пасивним процесом споживання знань і перетворюється на активну взаємодію, дослідження, креативність. У початковій школі здатність учня до партнерства залежить від його вікових та психологічних особливостей. У цьому віці вирішальними є відчуття безпеки, мотивація та позитивний емоційний фон. Учень буде відкритий до співпраці лише тоді, коли відчуватиме, що його думка важлива і що він перебуває в комфортному, нетравмуючому середовищі, де його не критикують. Важливим фактором також є рівень сформованості базових соціальних навичок (уміння слухати, висловлюватись, працювати в малій групі), які закладаються в сім'ї та дошкільному закладі й безпосередньо впливають на його здатність бути рівноправним учасником процесу.

Важливими учасниками освітнього процесу є батьки, вони мають право бути присутніми в освітньому процесі, але нажаль не всі батьки можуть бути задіяними до співпраці через брак часу, небажання, неготовність та інші причини. На готовність батьків до співпраці впливають як зовнішні обставини, так і глибинні переконання. Очевидний чинник - це зайнятість (робочий графік, побутові справи), яка обмежує їхню фізичну присутність. Однак більш серйозними перешкодами є рівень довіри до вчителя та школи, а також їхній власний негативний досвід навчання. Якщо батьки вважають, що «виховує лише школа» або не розуміють своєї партнерської ролі (тобто не бачать сенсу у співпраці), вони залишаються пасивними.

Не менш важливим суб'єктом в освітньому процесі виступає безпека дітей. У закладі освіти мають бути забезпечені безпека, комфорт та умови для плідної співпраці для всіх його учасників, саме тому мова йде про безпечне освітнє середовище. Безпечне освітнє середовище – це середовище, в якому здійснюється захист фізичного, психічного,

соціального здоров'я особистості. Безпечне освітнє середовище – це таке освітнє середовище, в якому: наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано права і норми фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу [17].

Слід зазначити, що часто в школі трапляються психотравматичні ситуації до яких ми відносимо булінг, конфлікти у взаємодії «вчитель–учень», «учень–учень», «учень–батьки», проблема адаптації в освітньому середовищі, конкуренція між однокласниками, проблема інклюзії.

Основні функції учня визначаються участю у спільному плануванні навчальних та виховних заходів; висловлення власної думки та відповідальність за неї; активна співпраця з учителем та однокласниками; участь у самооцінюванні та взаємооцінюванні; ініціативність у шкільному житті.

Важливим аспектом у партнерській педагогіці є педагогічне спілкування на суб'єкт-суб'єктному рівні, адже від спілкування учителя з учнями, батьками залежить атмосфера класу. Основними ознаками педагогічного спілкування на суб'єкт-суб'єктному рівні є: здатність бачити і розуміти співрозмовника; рівність усіх учасників освітнього процесу у спілкуванні (неприпустимо що учитель домінував у спілкуванні, учень має право на власну думку); учитель має чути учня і прислухатися до його думки; вміти використовувати нестандартні прийоми спілкування.

Професійно-педагогічне спілкування – це система способів та прийомів соціально-психологічної взаємодії вчителя і учнів, змістом якої є обмін інформацією, здійснення виховного впливу, організація взаємовідносин [38]. Під час професійно-педагогічного спілкування учитель виступає як ініціатор цього процесу, організує його і керує ним, для учителя спілкування є активною частиною його діяльності, необхідною умовою взаємодії, співпраці з учнями.

З цього приводу В. Сухомлинський писав, що «уміння слухати дитину - велике педагогічне мистецтво. Позиція педагогів при слуханні має відображати по відношенню до учня довіру, симпатію, стурбованість щодо труднощів і бажання допомогти, підтримати» [33].

Працюючи на засадах педагогіки партнерства, вчитель виконує такі функції: стимулює життєві сили дитини та забезпечує умови для її здорового навчання; надає можливість учням вибирати навчальні цілі, методи та форми навчання; дозволяє учням обирати, як вони бажають засвоювати навчальну інформацію: усно, письмово, візуально, аудіально, індивідуально чи в групі; спонукає учнів до пошукової та самостійної пізнавальної діяльності; використовує діалог як важливий метод навчання та виховання; допомагає учням формувати самооцінку, самоаналіз, та розвивати навички самопізнання; використовує об'єктивні методи оцінювання навчальних досягнень учнів, з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей [8].

Для успішної організації взаємодії вчителя з батьками на засадах партнерства необхідно враховувати основні принципи роботи. До основних принципів взаємодії вчителя з батьками слід віднести наступні: зміцнення та підвищення авторитету батьків, довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їх педагогічної культури й активності у вихованні, педагогічний такт, неприпустимість втручання в життя сім'ї, позитивний настрій у вирішенні проблем виховання, опора на позитивні якості дитини, на сильні сторони сімейного виховання, орієнтація на успішний розвиток особистості [15].

Як наголошує І. Бех, «суб'єктний підхід до дитини передбачає її включення до всіх видів діяльності, де вона може себе реалізувати як особистість - із правами, думкою, ініціативою» [2].

Приведемо приклад, у класі створено «Коло ідей», де кожного тижня діти разом з учителем обговорюють, які події, ініціативи або заходи хотіли

б організувати. Таким чином, учні відчувають свою важливість і відповідальність за процес навчання.

У партнерській моделі батьки не розглядаються як «глядачі» освітнього процесу або лише як джерело контролю, а як співавтори освітнього простору, які мають досвід, ресурси, бачення і власну роль у розвитку дитини. Їхня участь - це не лише допомога з домашнім завданням, а й участь у шкільних подіях, виховних заходах, консультаціях, проєктах.

Основними функціями батьків є участь у плануванні навчально-виховної діяльності; створення вдома сприятливого мікроклімату для навчання; підтримка дитини в її емоційному та соціальному розвитку; надання зворотного зв'язку вчителю; підвищення власної педагогічної культури. З цього приводу Гупан П., зазначає, що «участь батьків у житті школи повинна ґрунтуватися не лише на бажанні «контролювати», а на справжньому партнерстві, коли дорослі об'єднані спільною метою - розвитком дитини» [9].

Наприклад, батьки беруть участь у щомісячному «Форумі класу», де обговорюються не лише навчальні досягнення, а й емоційна атмосфера в класі, ініціативи учнів, спільне планування заходів. Такі зустрічі дають змогу уникати формалізму і будувати справжній діалог.

Таким чином, усі три суб'єкти - учитель, учень і батьки - є рівноправними учасниками партнерської взаємодії в початковій школі. Їхні ролі взаємодоповнюють одне одного і спрямовані на досягнення спільної мети - всебічного розвитку дитини, формування її особистості та громадянської відповідальності. Щоб така взаємодія була результативною, важливо, щоб: учитель створював умови для залучення всіх учасників; учень відчував підтримку і можливість впливати на навчальний процес; батьки усвідомлювали свою педагогічну відповідальність і були відкритими до співпраці.

Слід наголосити, що впровадження педагогіки партнерства в освітній процес стикається також і з низкою суперечностей та викликів, зобразимо їх у таблиці.

*Виклики та перешкоди впровадження педагогічного
партнерства*

<i>Перешкода</i>	<i>Вирішення</i>
<i>Культурні та соціальні обмеження</i>	
Культурні та соціальні відмінності можуть створювати труднощі у досягненні спільного бачення та ефективній співпраці між усіма учасниками освітнього процесу.	- Проводити спільні культурні та навчальні заходи й тренінги. - Сприяти відкритому діалогу для збереження культурного різноманіття та формування поваги до всіх культур.
<i>Несприйняття ідей педагогіки партнерства батьками та учителями</i>	
Через прихильність до застарілих (традиційних) методів навчання та виховання деякі вчителі та батьки можуть чинити опір змінам і не завжди виявляють готовність до партнерської співпраці.	- Проводити інформаційну кампанію, надаючи конкретні приклади успішного партнерства. - Демонструвати очевидні переваги співпраці та ділитися передовим педагогічним досвідом.
<i>Фінансування</i>	
Обмежене фінансування може гальмувати розвиток педагогічного партнерства, зокрема, ускладнювати організацію зустрічей, проведення тренінгів та впровадження інноваційних освітніх програм.	Для забезпечення фінансової стійкості необхідно залучати гранти та донорську підтримку для ініціатив партнерства, а також складати бюджетні плани з різноманітними джерелами фінансування.
<i>Відсутність досвіду</i>	
Учасники освітнього процесу можуть не володіти достатнім досвідом для ефективної роботи на засадах педагогічного партнерства.	Для підвищення рівня компетентності в питаннях партнерства необхідно проводити спеціалізовані тренінги для розвитку навичок співпраці, а також залучати експертів для консультацій та обміну досвідом.
<i>Технологічні обмеження</i>	

Обмежений доступ до сучасних технологій може уповільнити чи ускладнити ефективну спільну роботу та обмін інформацією між учасниками педагогічного партнерства.	- Впроваджувати сучасні цифрові платформи та засоби зв'язку, щоб спростити обмін інформацією та полегшити спільну роботу над проєктами. - Інтегрувати новітні технології для забезпечення оперативної комунікації та ефективної координації спільних освітніх проєктів. - Для покращення спілкування та співпраці потрібно використовувати сучасні інструменти та платформи обміну інформацією.
--	---

Педагогіка партнерства, реалізована через розподіл ролей, функцій і відповідальностей, сприяє не лише підвищенню якості освіти, а й формуванню здорового мікроклімату в шкільному середовищі, що є запорукою успішного розвитку кожної дитини.

Педагогіка партнерства відкриває нові горизонти для сучасної освіти, зосереджуючись на активній співпраці та взаємодії всіх учасників - учителів, учнів та батьків. Цей підхід дає кожній стороні можливість зробити значний внесок у підвищення якості освіти.

Головна мета партнерства - розвиток учня як цілісної особистості, підтримка його індивідуальних навчальних потреб і цілей, а також стимулювання креативності, критичного мислення та навичок командної роботи. Взаємовідносини в рамках педагогіки партнерства обов'язково мають ґрунтуватися на взаємній довірі та порозумінні. Ключовою умовою успіху та забезпечення якісного навчання є готовність усіх учасників освітнього процесу до змін та конструктивної співпраці.

Висновок до I розділу

Узагальнюючи результати теоретико-методологічного аналізу літератури з досліджуваної проблеми, ми дослідили сутність педагогіки партнерства, визначивши її як інноваційну, гуманістичну та демократичну освітню парадигму, що є віддзеркаленням сучасних вимог до школи. Вивчивши її концептуальні основи, ми з'ясували, що педагогіка партнерства ґрунтується на чотирьох ключових принципах: рівноправність суб'єктів, взаємна довіра, діалог та спільна відповідальність. Такий підхід принципово змінює ролі учасників процесу, перетворюючи традиційну вертикаль «вчитель-керівник/учень-підлеглий» на горизонтальну площину спільного творення освітнього середовища.

Обґрунтували ключову роль педагогіки партнерства як системоутворюючого компонента освітньої реформи «Нова українська школа». Нами було доведено, що без цілісного впровадження принципів педагогіки партнерства - особливо між школою та сім'єю - неможливе досягнення стратегічних цілей реформи, спрямованих на розвиток компетентностей XXI століття, критичного мислення та формування самодостатньої, креативної особистості. Педагогіка партнерства виступає як практичний механізм, що забезпечує не лише якість навчання, але й емоційний комфорт та безпеку освітнього середовища.

В процесі теоретичного аналізу ми з'ясували та охарактеризували основних суб'єктів партнерської взаємодії в початковій школі: вчителя, учня та батьків. Розглянули чинники, що впливають на їхню готовність до співпраці (професійна компетентність вчителя, вікова мотивація учня, довіра та зайнятість батьків). Це дозволило перейти від загальних понять до конкретного розуміння динаміки взаємин, показавши, що успіх партнерства залежить не лише від особистої мотивації, але й від системної підтримки та подолання різного роду викликів.

Розділ II. Аналіз стану та особливості реалізації педагогіки партнерства в освітньому процесі початкової школи

2.1. Форми та методи організації партнерської взаємодії вчителя і учня на уроці та в позаурочний час

В умовах реформування сучасної української освіти особливої актуальності набуває організація партнерської взаємодії між учителем і учнем як необхідної умови реалізації особистісно орієнтованого підходу до навчання. У концептуальних засадах Нової української школи педагогіка партнерства визначається як один із ключових принципів організації освітнього процесу, що спрямований на формування довіри, взаємоповаги, відповідальності, суб'єктності та співпраці між усіма учасниками освітнього середовища.

Ефективність упровадження педагогіки партнерства значною мірою залежить від добору форм і методів навчання, які дозволяють реалізувати співробітництво вчителя й учня як рівноправних партнерів. Така взаємодія не обмежується лише межами уроку, а продовжується в позаурочний час, що забезпечує безперервність освітнього процесу, посилює емоційно-ціннісні зв'язки між учасниками та створює умови для формування ключових компетентностей. Саме тому виникає необхідність науково обґрунтованого аналізу ефективних форм та методів організації партнерської взаємодії в освітньому процесі початкової школи в контексті реалізації ідей Нової української школи.

З огляду на це, комплексне впровадження форм і методів партнерської взаємодії має здійснюватися як у межах навчальної діяльності (на уроці), так і в позаурочному середовищі, що забезпечує безперервність виховного впливу та формування соціально значущих компетентностей [6]. Уроки стають не лише джерелом знань, а простором для взаємного навчання, діалогу й спільного пошуку рішень, тоді як позаурочна діяльність – платформою для розвитку ініціативності,

командної взаємодії та соціальної активності. Саме тому системне використання відповідних форм та методів є необхідною умовою реалізації педагогіки партнерства в початковій школі.

Під час проходження педагогічної практики у Ліцеї №1 імені Івана Франка Дрогобицької міської ради у 2 класі, ми мали можливість використовувати різні методи та форми щодо організації партнерської взаємодії. У контексті Нової української школи та з урахуванням вікових особливостей учнів другого класу, найбільш ефективними є ті методи, що забезпечують активну суб'єкт-суб'єктну взаємодію між вчителем, учнями та їхніми батьками.

Так, наприклад на уроці читання під час вивчення розділу «Казки» ми використовували метод *«Діалог»*, метою цього методу було створення умов для вільного висловлення думки учнем, формування вміння слухати й чути іншу позицію, розвитку мовлення та критичного мислення. Ми ставили учням відкриті запитання, які не мали однозначної відповіді, тим самим створювали безпечну атмосферу, де кожна думка мала право на існування. Ми не оцінювали відповіді учнів, а вдавалися до зворотного зв'язку: «Що ти маєш на увазі?», «Чому ти так думаєш?», «А що сказав би інший?».

Вправа «Коло думок», дала нам можливість поставити ряд запитань учням: як би ти вчинив на місці головного героя? Що він зробив правильно, а що – ні? Як думаєш, чому інші персонажі діяли інакше?

На уроці української мови використовуючи метод *«Спільна розробка пам'ятки для батьків»*. Цей метод залучає батьків до освітнього процесу, надаючи їм структурований інструмент для допомоги дитині. Батьки отримують практичний, зрозумілий інструмент, створений на основі навчальних досягнень класу.

Тема: «Порядок розбору речення за членами речення». Після вивчення послідовності розбору (1. Знайти головні члени речення. 2. Знайти

другорядні члени речення. 3. Визначити зв'язок між ними.) учні малюють або записують спрощений алгоритм у зошиті.

Домашнє завдання: «Разом із батьками створити красиву, кольорову *«Пам'ятку, як ми розбираємо речення»*. На наступному кроці учні ділилися досвідом, як вони створювали пам'ятку з батьками, що допомагає вчителю зрозуміти рівень залученості родини.

Використання *методу «Мозковий штурм»*, дало нам можливість активізувати мислення, залучити учнів до колективного пошуку ідей, формування навичок співпраці. Ми сформулювали проблему, учні висловлювали свої ідеї, потім разом аналізували і обирали найкращі варіанти.

Наприклад, використовуючи вправу *«Що б ви зробили?»* на уроці *«Я досліджую світ»* під час вивчення розділу *«Моє довкілля»*, ми поставили перед учнями проблему: У нашому місті з'явилося багато сміття. Як це змінити? Учні пропонують: поставити більше урн, провести акцію, написати листа меру тощо. Разом з учнями ми об'єднували ці ідеї у план дій.

На уроці української мови під час вивчення теми *«Слова, протилежні за значенням (антоніми)»*. Ця тема ідеально підходить для *«Мозкового штурму»*, оскільки вимагає швидкого асоціативного мислення та активного використання словникового запасу. Метод допомагає учням не просто запам'ятати визначення, а відкрити та систематизувати поняття антонімів через власні знання. Ми запропонували класу «вирішити» одну з найпростіших мовних «загадок»: *«Як ми можемо швидко змінити значення речення на протилежне?»*. Або, простіше: *«Які слова-навпаки ми знаємо?»*, пропонуємо слова з вправ підручника. Наприклад: *«день – ніч»*, *«добро – зло»*, *«радість – сум»*, *«великий – маленький»*.

Метою *методу проєктів* є формування відповідальності, ініціативності, вміння працювати в команді; розвиток самостійності. Використовуючи цей метод, ми пропонували учням проблему, яку вони

досліджують протягом певного часу. Проєкт завершується результатом (презентація, виступ). Учитель виконує роль консультанта, не керує, а підтримує [7]. Наприклад учні підготували проєкт *«Мій клас – моя команда»*, мета: краще познайомитися, визначити правила взаємодії.

Завдання:

1. Провести інтерв'ю одне з одним.
2. Оформити спільний колаж «Наша дружба».
3. Разом із вчителем створити «Кодекс нашого класу» (правила спілкування).

Цікавими для учнів були *ігрові методи*, мета яких полягала у створенні позитивного емоційного клімату, розвитку навичок спілкування, підтримки, співпереживання. Ігри були спрямовані не лише на навчання, а й на розвиток емоційної сфери. Ми брали участь у грі нарівні з учнями, виступали не лише організаторами, а й партнерами.

Цікавим методом для учнів був *метод навчання в співпраці* – командна робота. Мета цього методу розвиток соціальних навичок, здатності домовлятися, взаємодіяти, виконувати ролі в колективі. Ми об'єднували учнів у групи по 3–5 осіб, кожен виконує певну роль (спікер, тайм-менеджер, доповідач), учитель спостерігає, не втручається без потреби.

Наприклад на уроці математики під час вивчення теми *«Задачі»*, ми запропонували учням скласти задачу на тему *«Покупки в магазині»* Група обирає товари, рахує витрати, створює коротку історію, презентує її класу. Ми ставили уточнювальні запитання, підтримували, але не виправляли авторитарно.

Важливим у нашій роботі був *метод рефлексії*, мета якого полягала у навчанні учнів оцінювати власну діяльність, висловлювати думку, приймати досвід іншого. Після уроку ми проводили *«рефлексивне коло»*, ставили учням запитання: що мені сподобалося на уроці? Що було складно? Кому ти сьогодні допоміг? Чому ти навчився на уроці?

Цікавою була вправа «*Сходинки настрою*» – на паперових сходинках учень приклеює смайлик, який відображає його емоційний стан. Наступна вправа, яку ми використовували «*Квітка вражень*» – кожен «пелюсток» – це одне враження/думка учня про урок.

Організуючи зранку ранкове коло ми грали гру «*Передай комплімент*», кожен учень говорить щось приємне своєму сусідові по колу, учні ділилися своїм настроєм, очікуваннями від дня, могли поставити запитання. Це дало нам змогу краще зрозуміти емоційний стан учнів і налаштувати їх на позитивну роботу.

Під час уроків української мови ми використовували гру «*Магічна скринька*», ховали у скриньці – предмет. Учні ставили запитання вчителю, щоб здогадатися, що там, учитель відповідав лише «так» або «ні». Таким чином учні дізнавалися тему уроку. Під час уроків фізкультури ми грали ігри «*Рухливий етикет*», «*Трамвай ввічливості*», де пасажери (учні) мають поступитися місцем, привітатися тощо.

Наприклад, з учнями 2-А класу щопонеділка починали урок з «*Кола ідей*», учні мали можливість запропонувати теми для дослідження, проекти, запитання до обговорення. Це допомагало формувати в них відповідальність і зацікавленість у навчанні. Разом з учнями, а інколи і залучали батьків складали індивідуальний план навчання, враховуючи здібності, інтереси, темп засвоєння матеріалу. Наприклад, для учнів з високим рівнем зацікавленості в математиці ми розробили блок «*додаткових завдань*», які учень може виконувати на вибір у вільний час. Учні мали папки, в яких вони зберігали власні досягнення – «*Мої математичні перемоги*».

Слід зазначити, що не менш важливим аспектом у організації партнерської взаємодії вчителя і учнів є форми організації партнерської взаємодії в позаурочний час. Адже позаурочна діяльність відкриває широкі можливості для реалізації педагогіки партнерства, оскільки створює менш формалізовані умови для взаємодії, розвитку емоційно-ціннісних

компонентів особистості. У межах нашого дослідження ми реалізували такі форми позаурочної взаємодії:

Позакласні заходи у форматі спільної творчості (конкурси, свята, міні-фестивалі), які ми проводили із залученням учнів, батьків і вчителів. Це створювало умови для тристороннього партнерства та формування шкільної спільноти.

Позакласний захід «Фестиваль родинних талантів», який ми проводили з спільно з родинами учнів сприяв розвитку партнерських відносин між учасниками освітнього процесу створивши позитивну, творчу атмосферу співпраці; розкрив таланти дітей і родин, сформував гордість за свою сім'ю і клас.

Захід ми поділили на тематичні етапи, кожен з яких передбачає спільну участь дитини і батьків, а також в нас були залучені вчителі як журі. *Перший конкурс «Родинна творчість»*, полягав у сімейному виконанні пісні, читання поезії в дуеті (дитина + батько/мати), танець, сценка, гумористичний міні-виступ. Цікавою була сценка, де дитина читала уривок казки, а батьки зображували героїв і події.

Другий конкурс «Майстерня талантів», кожна родина представляла - вироби родинної творчості, малюнки, аплікації, ляльки-мотанки, сувеніри, фотоколажі. Родзинкою конкурсу було представлення виробів, під час представлення обговорювалося з чого зроблено, як створювали, яка ідея.

Третій конкурс «Кулінарний вернісаж», родини представляли свою фірмову домашню страву: пироги, салати, солодощі, інші учасники підходили дегустували і виставляли свої бали. Крім цього до кожної страви - коротка родинна історія або рецепт у вигляді листівки.

Четвертий конкурс «Класна родина – класна команда», тут проходили веселі командні естафети або ігри «Хто кого знає краще» (батьки відповідають на запитання про дітей і навпаки), «Класний пазл» (з'єднання слів про шкільне життя), «Тато, мама, я - спортивна сім'я».

І на завершення, було підбиття підсумків, вручення сертифікатів учасникам (навіть символічних - кожна родина отримала номінацію: «Найартистичніші», «Найоригінальніші», «Найкумедніші» тощо).

Слід зазначити, що такі заходи згуртовують учнів класу, налагоджують дружні і довірливі відносини між школою та родинами; розкривають особистісний потенціал учнів у співпраці з батьками; підвищують інтерес батьків до участі у шкільному житті; створюють емоційно позитивне середовище в класі.

Навчально-дослідницькі проєкти, проводяться з учнями за підтримки вчителя: збирання інформації, проведення спостережень, створення презентацій тощо [5]. Такий формат дозволив учням проявляти ініціативу, а вчителю – бути ментором, що підтримує і спрямовує. Під час організації проєктної діяльності ми залучили батьків до роботи разом з учнями. Тематичний тиждень «Моя родина», який проходив у нашому ліцеї, учні разом із батьками підготували виставку «Родинна реліквія» і презентували родинне дерево. Такі види співпраці батьків із школою зміцнюють емоційний зв'язок дітей з батьками.

Добровільна участь у шкільному самоврядуванні, яка дозволяла учням брати участь у прийнятті рішень, формуванні правил класного колективу, плануванні подій. Ми використовували цей підхід як спосіб формування відповідальності та активної громадянської позиції. Ми запропонували батькам разом з учнями провести інтерактивний захід за темою «Клас – наша спільна справа». Мета цього заходу полягала в залученні учнів і батьків до спільного формування правил та традицій класного життя; у розвитку навички командної взаємодії, відповідальності, ініціативності; створенні атмосфери співпраці, довіри й відкритості між усіма учасниками освітнього процесу.

Ми поділили клас на змішані команди (діти + батьки) учасники отримують картки з ситуаціями шкільного життя (наприклад: конфлікт у класі, спізнення, поведінка на перерві, використання гаджетів). Завданням

команд було придумати коротке правило, яке б допомогло вирішити ситуацію і презентувати його. Після презентації команд, деякі правила розроблені нашими командами ми вносили до «Кодексу класу».

Слід зазначити, що проводячи такі спільні заходи відбувається посилення мотивації учнів до участі в самоврядуванні; активізація батьків як учасників освітнього процесу; підвищення згуртованості класного колективу; розвиток навичок комунікації, планування, відповідального прийняття рішень.

Застосування вищеописаних методів, вправ та форм організації позаурочної діяльності у початковій школі дозволяє забезпечити партнерський характер взаємодії вчителя й учня; формувати культуру діалогу та довіри; підвищити мотивацію до навчання; розвивати важливі м'які навички: командну роботу, емоційний інтелект, лідерство; підтримати особистісний розвиток учнів відповідно до цілей Нової української школи.

2.2. Специфіка співпраці початкової школи з родинами учнів в умовах партнерства

У сучасних умовах освітніх реформ і впровадження принципів Нової української школи особливо актуальною є тема партнерської взаємодії між початковою школою та родинами учнів, оскільки саме навчання у початковій школі є тим фундаментом, на якому закладаються ключові соціально-педагогічні компетентності, мотивація до навчання, почуття належності до шкільної спільноти, а також позитивні моделі співпраці між школою і сім'єю.

Співпраця між початковою школою та родинами учнів в умовах партнерства набуває особливого значення, оскільки саме в цей період закладаються основи навчальної мотивації, емоційного комфорту та соціалізації дитини. Партнерська модель взаємодії передбачає рівноправне

співробітництво школи та родини з орієнтацією на спільну відповідальність за розвиток і виховання дитини. Як зазначає Н. Гупан, «ефективне партнерство між школою та родиною ґрунтується на взаємоповазі, довірі, відкритості та готовності до діалогу» [9].

З огляду на психолого-педагогічні особливості молодших школярів, роль батьків у навчальному процесі в цьому віці є надзвичайно важливою. За словами О. Сухомлинської, «необхідно не просто інформувати батьків про успішність дитини, а залучати їх до активної участі в освітньому процесі через спільні проєкти, зустрічі, консультації» [32]. Таким чином, специфіка співпраці в умовах партнерства полягає у переході від односторонньої комунікації до діалогу, де думка кожної сторони є цінною і враховується у прийнятті педагогічних рішень.

У численних дослідженнях визначено, що «партнерська взаємодія у системі «школа–сім'я» являє собою форму соціального партнерства, яке об'єднано спільними цільовими установками педагогічного характеру, спрямованими на створення комфортного освітнього середовища для розвитку, виховання, соціалізації дитини».

Зазначена зміна моделі взаємин – від класичної моделі «школа передає → сім'я приймає» до моделі рівноправного партнерства – виявилася не просто декларацією, а цілком практичним викликом, який було досліджено в низці педагогічних студій. Наприклад, у статті Є. А. Починка було проаналізовано поняття «педагогіки партнерства» як інноваційного компонента початкової школи, де виділено такі принципи, як довіра, рівність, діалогічність, повага до особистості [28].

У контексті початкової школи співпраця з родинами учнів набуває особливого значення через низку специфічних обставин: по-перше, учні початкової школи ще активно залежать від сімейного середовища, їхня навчальна активність, соціалізація, самооцінка формуються під значним впливом батьків і родини; по-друге, саме в цей час формується позитивна або негативна установка щодо школи як соціальної інституції, що багато в

чому залежить від того, чи відчують батьки готовність до взаємодії, чи школа створює для цього умови; по-третє, шкільні вимоги (заняття, домашні завдання, участь у шкільному житті) вже набирають певної регулярності, і родина залучається як неформальний педагогічний партнер.

Саме тому для ефективної організації такої співпраці було розроблено низку підходів: регулярні зустрічі та консультації з батьками, спільні освітні проєкти «школа–родина», конференції, відкриті уроки, в які залучаються члени сім'ї, а також методики зворотного зв'язку, завдяки яким батьки стають суб'єктом освітнього процесу.

Ефективними є тренінгові заняття з батьками, вони виступають однією з найефективніших інтерактивних форм роботи, спрямованих на розвиток батьківських компетентностей, емоційного інтелекту, педагогічної обізнаності. Їхня перевага полягає в тому, що вони передбачають не лише отримання знань, а й формування навичок через практичні вправи, моделювання ситуацій, рольові ігри. Тематика таких тренінгів може охоплювати питання ефективного батьківства, позитивного виховання, подолання конфліктів, шкільної адаптації, співпраці з дитиною в умовах цифрового світу тощо.

Як зазначає Т. Семенова, «тренінги для батьків сприяють формуванню в них рефлексивного ставлення до власного стилю виховання та налагодженню партнерських взаємин із дитиною й педагогами» [30].

Наведемо приклад тренінгу який ми проводили з батьками другокласників. Тема тренінгу: *«Як виховати відповідальність у дитини: шлях до самостійності»*.

Мета тренінгу: сформувати у батьків розуміння вікових особливостей розвитку відповідальності в молодших школярів, навчити їх ефективним методам виховання відповідальності та самостійності в дома.

Завдання:

- ознайомити батьків з етапами формування відповідальності у дитини;

- розвивати вміння створювати умови для самостійної діяльності дитини;
- формувати навички позитивного зворотного зв'язку та мотивації;
- активізувати батьків до рефлексії власного стилю виховання.

Очікувані результати: батьки усвідомлюють, які дії допомагають або, навпаки, заважають формуванню відповідальності; засвоюють практичні інструменти (метод «вибору», таблиці обов'язків, система заохочень без покарань); формується відкрита атмосфера довіри між батьками та вчителем.

На початку тренінгу ми запропонували учням вправи на знайомство, створення доброзичливої атмосфери («Коло довіри»). Ми прочитали батькам лекцію про особливості формування відповідальності у дітей 6–10 років. Увагу звернули на помилки у вихованні, які руйнують бажання бути самостійним. Підчас практичної частини, провели вправу «Що я роблю за дитину?» (робота в парах, обговорення щоденних ситуацій); роботу з кейсами: аналіз виховних ситуацій з життя; гру «Так - можна! Ні - краще по-іншому!» - формування навичок позитивного стимулювання.

На домашнє завдання для батьків ми запропонували їм створити вдома «Дерево відповідальності» (інфографіка, яку разом із дитиною прикрашають листочками з її досягненнями та виконаними обов'язками). І, звичайно, рефлексія, ми виконували вправу «Лист самому собі»: що я зрозумів, що спробую змінити у спілкуванні з дитиною. Відповіді батьків були різними, емоційними, відкритими.

З огляду на виклики сьогодення, все більш актуальними стають онлайн-форми комунікації школи з батьками. Це: електронні щоденники, мобільні додатки (Google Classroom), месенджери (Viber, Telegram), відеозустрічі (Zoom, Meet), шкільні блоги чи соцмережі.

Такі інструменти дозволяють нам підтримувати постійний зворотний зв'язок, оперативно інформувати про події, залучати батьків до дистанційної участі в житті школи (нарадах, опитуваннях, презентаціях).

Як підкреслює Т. Яценко, «новітні інформаційні технології можуть слугувати ефективним інструментом формування партнерських взаємин за умови дотримання етичних норм та педагогічної доцільності» [38].

Часто у нашому ліцеї проводяться спільні освітньо-виховні проєкти «школа – родина». Такі проєкти базуються на принципах співтворчості, де і вчитель, і батьки, і учні є учасниками єдиного процесу. Це можуть бути: родинні свята, екологічні або патріотичні акції, квести, благодійні заходи, творчі конкурси, освітні майстер-класи.

Спільна проєктна діяльність формує в батьків відчуття приналежності до шкільної спільноти, дозволяє дітям бачити залученість своєї родини, а вчителям – будувати неформальні взаємини на основі довіри. «Залучення батьків до спільних проєктів змінює парадигму взаємодії: школа перестає бути місцем лише навчання, а стає простором партнерства, де важлива думка кожного» [9].

На основі аналізу праць виявлено, що «знайомство батьків із друзями їхніх дітей та їхніми батьками сприяє вищим академічним результатам учнів та зменшенню рівня булінгу у школі» [25]. Отже, участь батьків у шкільному житті та створення середовища довіри між родинами, школою та дитячим колективом справді набуває значення не лише для навчальних досягнень, а й для соціального благополуччя учнів.

Можна констатувати, що специфіка співпраці початкової школи з родинами учнів в умовах партнерства полягає у системному, багаторівневому процесі, що включає такі ключові компоненти:

- чітке визначення ролей і відповідальностей сторін (школи, батьків, учня);
- створення організаційно-педагогічних умов, які забезпечують можливість справжнього партнерства (діалог, довіра, спільне планування, рефлексія);

- розробка конкретних механізмів залучення родини: спільні заходи, консультації, участь у шкільних процесах, відкритість освітнього середовища;

- дослідження ефективності таких підходів (наприклад, через опитування, аналіз участі батьків, показників успішності, соціального клімату) і аналіз отриманих результатів з метою вдосконалення співпраці.

У практичному вимірі це означає, що початкова школа має здійснювати не лише одноразове інформування батьків (наприклад, через батьківські збори чи листки-інформатори), а стійку модель партнерства, де батьки та школа виступають як рівноправні партнери у справі навчання і виховання. Така модель створює умови для формування у дитини відчуття, що «я навчаюся не сам-по-одному, у мене є дорослі, які працюють разом заради мене», а це, у свою чергу, сприяє зростанню освітньої мотивації, відповідального ставлення до навчання й адаптації в шкільному середовищі.

Як показують дослідження, коли школа розробляє й реалізує платформи для спільної взаємодії - наприклад, відкриті уроки з участю батьків, освітні зустрічі, онлайн-інструменти для комунікації - це створює «місток» між сім'єю і школою, зменшує бар'єри, підвищує довіру та залученість.

Не менш важливим є дослідження бар'єрів, які заважають ефективній співпраці: це може бути дефіцит комунікації, страх батьків «не знати достатньо», нерівність у ресурсах, нерозуміння ролі батьківської участі, а також відсутність системи зворотного зв'язку зі школи. У таких випадках модель партнерства залишається декларативною і не стає реальною практикою. Тому початкова школа повинна передбачати системні педагогічні умови: регулярний діалог, спільне планування заходів, навчання батьків (наприклад, тренінги чи консультації), створення атмосфери відкритості, надання можливостей для взаємодії як на шкільному, так і на домашньому рівні.

Оскільки партнери (школа і сім'я) мають різний досвід, бачення та очікування, важливим аспектом є аналіз та рефлексія спільної діяльності. Школа має забезпечити механізми моніторингу участі батьків, оцінки ефективності спільних заходів, а родини - бути готовими до відкритого діалогу та співробітництва. Лише таким чином можна гарантувати, що співпраця не викликає відчуття пасивності чи підпорядкування однієї сторони, а стає справжнім партнерством із спільним баченням цілей і цінностей.

Слід зазначити, що специфіка співпраці початкової школи з родинами учнів в умовах партнерства проаналізована як багатокомпонентний процес, який включає теоретичні засади, організаційні умови, практичні механізми, постійний моніторинг і вдосконалення. Учасниками цього процесу є як вчителі і адміністрація школи, так і батьки, і самі учні - все це створює синергетичний ефект, що сприяє сталому розвитку дитини, зміцненню шкільно-сімейного середовища та досягненню освітніх результатів. Реалізація такої моделі дозволяє перейти до освітньої парадигми, в якій школа і сім'я не просто співіснують, а разом творять простір розвитку для молодшого школяра.

2.3. Експериментальна робота з проблем реалізації педагогіки партнерства в умовах сучасної початкової школи

У процесі дослідження з метою перевірки завдань щодо ефективності впровадження педагогіки партнерства в умовах сучасної початкової школи нами було організовано педагогічний експеримент, який мав на меті емпіричну перевірку впливу педагогічних умов на формування партнерських взаємин між учасниками освітнього процесу: учнями, вчителями та батьками.

Структурно експеримент складався з трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного, кожен з яких мав свої цілі, завдання, методичний інструментарій та очікувані результати.

На констатувальному етапі експерименту було поставлено завдання виявити реальний стан сформованості педагогіки партнерства у практиці сучасної початкової школи. Зокрема, ми досліджували рівень довіри, взаємоповаги, залучення до спільної діяльності та співпраці між вчителями, учнями та їхніми батьками.

Для реалізації завдань цього етапу було сформовано дві вибірккові групи: експериментальну групу (ЕГ) та контрольну групу (КГ). У дослідженні взяли участь учні других класів школи Ліцею №1 імені Івана Франка. До експериментальної групи увійшли 24 учні, до контрольної – 23 учні.

Під час констатувального етапу ми проводили:

- анкетування педагогів та батьків щодо рівня взаємодії між учасниками освітнього процесу;
- спостереження за освітньою діяльністю учнів, із акцентом на виявлення проявів ініціативності, взаємодопомоги, відкритості до діалогу;
- бесіди з учнями з метою визначення їхнього розуміння поняття «партнерство», а також готовності до співпраці;
- діагностичні методики на визначення рівня розвитку емпатії, комунікативних навичок та соціальної компетентності (зокрема, методики «Соціометрія», «Кольорова соціоніка» та ін.).

Результати констатувального етапу засвідчили, що переважна більшість учасників (учні, вчителі та батьки) мають фрагментарне уявлення про сутність партнерства в освіті. Виявлено переважання авторитарного стилю педагогічної взаємодії, недостатній рівень комунікації між школою та родиною, обмежену участь батьків в освітньому процесі. Зокрема, у 62% учнів експериментальної групи було зафіксовано низький рівень розвитку навичок співпраці та емпатії, що

свідчило про потребу у цілеспрямованому формуванні партнерських взаємин.

Метою формувального етапу було впровадження авторської моделі реалізації педагогіки партнерства, яка базувалася на таких принципах: суб'єкт-суб'єктної взаємодії, діалогу, довіри, добровільності, відповідальності, співтворчості. Ми розробили систему педагогічних умов, спрямованих на розвиток партнерських взаємин у триєдиній взаємодії: вчитель – учень – батьки.

Упродовж формувального етапу в експериментальній групі ми впровадили комплекс педагогічних заходів, спрямованих на реалізацію принципів педагогіки партнерства. Основними напрямками нашої діяльності стали:

1. Створення партнерського освітнього середовища, де учень визнається повноцінним суб'єктом навчального процесу. Ми активно впроваджували демократичний стиль управління класом, налагоджували механізми зворотного зв'язку (анонімні опитування, скриньки довіри, «круглі столи»), формували довірливу атмосферу.

2. Застосування інтерактивних методів навчання: учні працювали в парах, групах, розв'язували проблемні ситуації, брали участь у рольових іграх, проектах. Особливу увагу приділено розвитку навичок ефективної комунікації, прийняття рішень, врахування думки партнера.

3. Організація взаємодії з батьками на засадах співпраці, ми провели серію тренінгів, відкритих занять та консультацій для батьків щодо принципів педагогіки партнерства, залучали батьків до участі у класних заходах, спільних ініціативах, формували спільно з ними ціннісні орієнтири класного колективу.

4. Підвищення педагогічної компетентності вчителів щодо принципів педагогіки партнерства, організовано методичні семінари, майстер-класи, де обговорювалися ефективні практики впровадження партнерської взаємодії. Вчителі активно залучалися до самоаналізу

педагогічної взаємодії, рефлексії власного стилю спілкування з дітьми та батьками.

Контрольна група упродовж цього періоду навчалася за традиційною методикою, без внесення спеціальних змін у підходи до взаємодії.

Завданням завершального етапу було визначення ефективності впроваджених педагогічних умов. Для цього ми провели повторну діагностику у контрольній та експериментальній групах за тим самим інструментарієм, що й на констатувальному етапі.

Результати свідчать про суттєве покращення у експериментальній групі:

- частка учнів з високим рівнем сформованості навичок співпраці зросла з 21% до 58%;
- батьки стали активнішими учасниками освітнього процесу: 78% з них взяли участь у заходах, 63% – відзначили покращення комунікації зі школою;
- учасники експериментальної групи відзначили зменшення конфліктних ситуацій, зростання довіри та ініціативності учнів.

У контрольній групі зміни також спостерігалися, проте мали менш виражений характер. Це дозволяє зробити висновок, що цілеспрямоване впровадження педагогіки партнерства позитивно впливає на якість освітнього процесу та взаємодію всіх його учасників.

Таким чином, проведений педагогічний експеримент підтвердив мету та завдання дослідження: реалізація педагогіки партнерства в початковій школі сприяє покращенню міжособистісної взаємодії, формує у дітей соціальну компетентність, відповідальність, уміння працювати в команді, а також стимулює батьків до активної участі в освітньому процесі.

Висновок до II розділу

У другому розділі магістерської роботи, встановлено, що ефективна партнерська взаємодія між вчителем і учнем у початковій школі реалізується через широкий спектр форм та методів. На уроці це включає кооперативне навчання (робота в малих групах, парах), проєктну діяльність, дискусії, використання інтерактивних технологій та ігрових методів. Ці підходи сприяють переходу від авторитарної моделі до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, де учень виступає активним учасником освітнього процесу, а вчитель - фасилітатором і наставником. У позаурочний час партнерство поглиблюється через спільну організацію творчих заходів, гуртків, екскурсій та волонтерських проєктів, які формують довіру, взаємоповагу та почуття відповідальності.

Доведено, що співпраця початкової школи з родинami учнів є критично важливою складовою педагогіки партнерства. Ця співпраця ґрунтується на принципах відкритості, довіри, рівноправ'я та взаємодопомоги. Основною специфікою є перехід від формального інформування до активного залучення батьків в освітній процес спільне планування, участь у прийнятті рішень, проведення спільних заходів. Це забезпечує єдність вимог та підходів у навчанні та вихованні дитини.

В межах цього розділу було описано та проведено експериментальну роботу, спрямовану на апробацію визначених форм і методів та оцінку їхнього впливу на розвиток партнерських відносин. Отримані результати (зазначити ключові показники: наприклад, зростання мотивації учнів, покращення комунікативних навичок, підвищення рівня задоволеності освітнім процесом серед батьків та вчителів) засвідчили позитивну динаміку у формуванні партнерського середовища.

Висновки

На основі аналізу літератури з досліджуваної проблеми ми можемо зробити наступні висновки:

У процесі дослідження ми вивчили сутність поняття «педагогіка партнерства» та проаналізували її концептуальні засади, визначивши, що цей підхід базується на принципах довіри, поваги, взаєморозуміння, добровільності, рівноправного діалогу та спільної відповідальності. Обґрунтували, що педагогіка партнерства є ключовою ідеєю Концепції Нової української школи, яка змінює традиційну модель взаємодії на співпрацю між учителем, учнем і батьками, орієнтуючи освітній процес на формування компетентної, відповідальної, ініціативної особистості. Висвітлили, що ефективне запровадження цього підходу в початковій школі потребує переосмислення ролі вчителя - від транслятора знань до фасилітатора навчання, а також активного залучення батьків і учнів до освітнього процесу.

У результаті аналізу літератури ми обґрунтували ролі кожного з учасників партнерської взаємодії у системі початкової освіти. Встановлено, що вчитель виконує роль наставника й організатора співпраці, учень - активного учасника освітнього процесу, а батьки - партнерів і підтримки дитини в навчанні. Дослідили, що ефективність цієї взаємодії залежить від рівня сформованості довіри, відкритості до діалогу, бажання співпрацювати та спільної орієнтації на розвиток дитини.

Ми вивчили та систематизували ефективні форми й методи організації партнерської взаємодії між учителем і учнем, серед яких: інтерактивне навчання, робота в парах і групах, проєктна діяльність, учнівське самоврядування, організація навчальних і творчих гуртків займають важливе місце. Доведено, що використання таких методів сприяє формуванню активної позиції учнів, розвитку їхньої відповідальності, самостійності, критичного мислення, а також зміцненню довіри й співпраці між учасниками освітнього процесу.

Учні стають більш відкритими до нових знань, виявляють ініціативу у вирішенні навчальних і соціальних завдань, активніше беруть участь у колективних формах діяльності. Застосування партнерських форм роботи на уроках і в позаурочний час створює умови для емоційно комфортного освітнього середовища, де дитина відчуває себе не об'єктом навчання, а його повноцінним учасником. Такий підхід сприяє не лише підвищенню академічних досягнень, а й формуванню внутрішньої мотивації, самоповаги та здатності до рефлексії.

У ході дослідження ми дослідили специфіку взаємодії школи з батьками учнів та встановили, що найрезультативнішими формами є спільні творчі заходи, батьківські клуби, майстер-класи, родинні свята, тренінги та онлайн-комунікація. Обґрунтовано, що саме ці форми активізують батьків, сприяють їхньому залученню до життя класу, створюють умови для відкритого партнерського діалогу та позитивно впливають на успішність і соціальну адаптацію дітей. Також доведено, що за умов регулярного й усвідомленого залучення батьків до освітнього процесу: покращуються навчальні досягнення учнів; підвищується їхня мотивація до навчання; зміцнюються навички соціальної взаємодії та самооцінка; зменшується кількість конфліктних ситуацій у класі.

У межах експериментальної частини дослідження ми провели формувальний експеримент, спрямований на впровадження моделей партнерської взаємодії в навчально-виховний процес. Дослідили та проаналізували зміни, що відбулися в освітньому середовищі класу: зросла мотивація учнів, покращилися взаємини між учнями та вчителем, активізувалася участь батьків у шкільному житті. Доведено, що впровадження елементів педагогіки партнерства забезпечує ефективну організацію навчального процесу та сприяє цілісному розвитку особистості учня початкової школи.

Список використаної літератури

1. Барабаш О. Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу. *Учитель початкової школи*. 2018. № 8. С. 3-7.
2. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. - Чернівці : Букрек, 2015. 640 с.
3. Бех І. Компонентна технологія сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. *Початкова школа*. 2018. № 1. С. 5–10.
4. Бібік Н. М., Вашуленко М. С. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи : монографія. Ін-т педагогіки Нац. акад. пед. наук України. Київ : Педагогічна думка, 2014. 343 с.
5. Взаємодія у школі: 6 прикладів змін через партнерство. Посібник МОН України URL: <https://38d34c07-6455-4caa-9ab7-7d37e22181e3>
6. Вороніна Г. Л. Педагогіка партнерства як основа формування інноваційного освітнього простору Нової української школи. *Джерело педагогічних інновацій. Педагогіка партнерства в практичній діяльності закладів освіти. Науково-методичний журнал*. Випуск №2(34). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2021.С. 29-33.
7. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич : Коло, 2006. 326 с.
8. Гезей О. М., Заліська О. М. Необхідність упровадження педагогіки партнерства на сучасному етапі розвитку освіти. *Джерело педагогічних інновацій. Педагогіка партнерства в практичній діяльності закладів освіти. Науково-методичний журнал*. Випуск №2(34). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2021.С. 60-66.
9. Гупан Н. В. Партнерство школи і сім'ї в контексті сучасної освітньої парадигми. *Педагогічні науки*. 2018. № 5. С. 45.

10. Державний стандарт початкової освіти (2018), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
11. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
12. Єпіхіна М. Сутність принципів педагогіки партнерства в контексті реалізації концепції Нової української школи. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2018. № 6 (92). С. 213–234.
13. Жадан Р. І. Теоретичні основи «педагогіки партнерства» в освітньому процесі. Партнерство в освіті. Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи: матеріали *Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 2022. Харків: Харківська академія неперервної освіти. С. 119–126.
14. Жданенко С. Б. Партнерська взаємодія у процесі становлення громадянського суспільства :соціально-філософський аналіз: дис ... канд. філософ. наук. Х., 2003. 207 с.
15. Китиченко С. Т., Китиченко С. О. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах дистанційного навчання. Партнерство в освіті. *Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 2022. Харків: Харківська академія неперервної освіти. С. 32-37.
16. Коваленко Є.І. Історія зарубіжної педагогіки: хрестоматія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Центр Навчальної літератури, 2006. 626 с.
17. Ковальчук В.А. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя: навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2023. 100 с.
18. Коновальчук І. М. Педагогіка партнерства в процесі дистанційного навчання в початковій школі. *Актуальні проблеми початкової освіти : теорія і практика: збірник матеріалів Всеукраїнської*

з міжнародною участю науково-практичної конференції (24 жовтня 2023 року) / за заг. ред. О. Гордієнко. Житомир, 2023. С. 96-99.

19. Концепція Нової української школи // https://mon.gov.ua/20serednya/nova_pdf

20. Коханова О. Партнерство як фактор соціалізації особистості
URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2004/1/O_Kokhanova_PPTP_2_IPSP.pdf

21. Коханова О. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навч.-метод. посіб. К: Вид-во ПП Щербатих О.В., 2011. 104 с.

22. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства: повага до особистості. *Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2019. Вип. 43. С. 333–335.

23. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч. метод. посібник. Вид. 4те. К.: Центр учбової літератури, 2011. 190 с.

24. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навчально-методичний посібник. / Бабко Т. М., Банах О. В., Вознюк А. В., Коломоєць Г. А., Кудрик Л. Г., Мельник О. М. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с.

25. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім Плеяди», 2017. 206 с.

26. Ніколенко Л. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини в контексті Нової української школи. *Методист*. 2018. №6. С. 62–65.

27. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя (1-7 розділи). Х.: Вид. група «Основа», 2010. 360 с.

28. Починок Є. А. Партнерська взаємодія як інноваційний компонент Нової української школи. *Академічні студії*. Серія : Педагогіка. 2023. Вип. 1. С. 95-102.

29. Савченко О. Я. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. *Рідна школа*. 2018. № 1/2. С. 3–8.
30. Семенова Т. І. Соціально-педагогічна взаємодія школи і сім'ї. К., 2018. С. 79.
31. Скиба М. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL : <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumitychy-vona-ye-u-shkoli>
32. Сухомлинська О. В. Взаємодія школи і сім'ї: сучасні аспекти. *Освіта і розвиток*. 2020. № 2. С. 32.
33. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. К.: Рад. шк., 1988. 304 с.
34. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти 1-2, 3-4 класи. К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
35. Третяк О. Роль компетентності вчителя початкової школи у партнерській взаємодії сім'ї і школи. *Modern engineering and innovative technologies*. 2023. №26 С. 128.
36. Хромець В. Януш Корчак: педагогічна концепція. К.: Дух і Літера, 2024. 48 с.
37. Ціпан Т. Інноваційні форми та методи педагогічної взаємодії школи і сім'ї у вихованні учнівської молоді. *Збірник наукових праць «Інноватика у вихованні»*. 2020. Т. 1. № 12. С. 235–241.
38. Яценко Т. Сучасні виклики педагогіки партнерства. *Педагогіка і психологія*. 2021. № 4. С. 20.